

STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
NUMISMATICĂ

SERIE NOUĂ

VOLUMUL IX-XIV
(XXI-XXVI)
2018-2023

**STUDIES AND RESEARCHES
IN
NUMISMATICS**

**ÉTUDES ET RECHERCHES
DE
NUMISMATIQUE**

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
NUMISMATICĂ

SERIE NOUĂ
VOLUMUL IX-XIV (XXI-XXVI)
2018-2023

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI

2023

COMITETUL DE REDACȚIE

EUGEN NICOLAE, redactor responsabil
AUREL VÎLCU, redactor responsabil adjunct
MARIUS BLASKÓ, MIHAI DIMA, THEODOR ISVORANU
și EMANUEL VIOREL PETAC, membri

COLEGIUL DE REDACȚIE

RADU ARDEVAN; ANA BOLDUREANU; IONEL CÂNDEA, m.c. al Academiei Române;
GABRIEL CUSTUREA; GEORGES DEPEYROT; VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA;
CONSTANTIN C. PETOLESCU, m.c. al Academiei Române; acad. VICTOR SPINEI

RALUCA KOGĂLNICEANU, redactor

ADRIAN MIRCEA DOBRE, redactor Editura Academiei Române

OFELIA COȘMAN, tehnoredactor

Orice comandă va fi adresată la:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711,
București, România; Tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444,

E-mail: edacad@ear.ro; periodice@ear.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P. O. Box 77-19, sector 3, București, România;

Tél./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tél. 0311 044 668,

E-mail: office@orionpress.ro

Adresa redacției:

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, str. Henri Coandă nr. 11, 010667 București,
Tel./Fax 4021-212 8862, E-mail: redactie_iab@yahoo.com; aurelvilcu@yahoo.com

Sumar – Sommaire

I. STUDII ȘI CERCETĂRI – ÉTUDES ET RECHERCHES

GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, Despre două depozite monetare elenistice descoperite pe litoralul pontic – About two Hellenistic monetary deposits discovered on the Pontic coast.....	7
CORINA TOMA, Baterea monedelor dacice de tip Rădulești-Hunedoara – problema clasificării emisiunilor – Minting process of Rădulești-Hunedoara Dacian type coins – typological classifications	27
MIHAI DIMA, Tezaurul de monede romane imperiale de argint descoperit la Solonceni (raionul Rezina, Republica Moldova) – Hoard of Roman imperial silver coins found at Solonceni (Rezina county, Republic of Moldova).....	61
THEODOR ISVORANU, Observații privind tezaurul monetar din epoca romană târzie descoperit la Budăi (raionul Orhei, Republica Moldova) – Some remarks on the late Roman coin hoard discovered at Budăi (Orhei district, Republic of Moldova)	75
IONUȚ BADEA, <i>Lupa Capitolina</i> – l’histoire d’un symbole monétaire / <i>Lupa Capitolina</i> – the history of a monetary symbol.....	99
RADU GABRIEL DUMITRESCU, Monede antice din colecția Colegiului Național „Carol I” din Craiova – Ancient coins from the collection of the “Carol I” National College in Craiova	127
MÁRTON GYÖNGYÖSSY, <i>Moneta nova</i> . The brief history of the unsuccessful monetary reform of Louis II in light of recent research	147
MONICA DEJAN, Un tezaur de la sfârșitul secolului XVI descoperit la Ipotești (jud. Suceava) – A coin hoard from the ending of the 16 th century discovered at Ipotești (Suceava county)	159

II. DESCOPERIRI MONETARE – DÉCOUVERTES MONÉTAIRES

GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, Aspecte ale difuziunii monedelor macedonene în nord-estul Thraciei (Dobrogea) prin intermediul noilor descoperiri – Aspects of Macedonian coin diffusion in north-eastern Thrace (Dobruja) through new discoveries	165
MIHAI DIMA, Denari romani republicani și imperiali dintr-un tezaur descoperit în Dobrogea – Roman republican and imperial denarii from a hoard found in Dobruja	187
MARIUS BLASKÓ, A sixteenth century hoard from Tarasova, Rezina District, the Republic of Moldova.....	199

III. NECROLOG – NÉCROLOGIE

ANA BOLDUREANU, Raisa Tabuica	209
EUGEN NICOLAE, Slobodan Srećković	213
ABREVIERI – ABBRÉVIATIONS	221

SLOBODAN SREČKOVIĆ

1942-2021

Slobodan Srećković s-a născut la 27 martie 1942, la Belgrad, în municipiul Stari Grad. A fost atras de numismatică din copilărie, când a început să colecționeze bancnote din întreaga lume, cu ajutorul rudelor din străinătate. Apoi și-a îndreptat atenția spre monedele de metal, în special asupra celor aflate în circulație în Europa de Sud-Est. A lucrat în industria hotelieră, ceea ce probabil că l-a ajutat în stabilirea legăturilor cu persoane cu preocupări similare. S-a decis să se concentreze asupra numismaticii otomane după una dintre întâlnirile colecționarilor la Centrul Tineretului de la Belgrad în 1976. Principala motivație a fost puținătatea preocupărilor de numismatică orientală, în general, și de numismatică otomană, în special, în Iugoslavia. Soția sa, Ratka Srećković, l-a susținut aproape șase decenii în realizarea proiectelor sale¹. Preocupat de istoria perioadei otomane în Serbia, a dorit să umple golul de informație privind baterea de monedă în teritoriile iugoslave. A constituit una dintre cele mai importante colecții private de aspri otomani și a ajuns cel mai bun cunoscător pe plan mondial al acestor emisiuni. Pe lângă opt cărți, asupra cărora voi reveni mai jos, a publicat în mai multe reviste, la Belgrad (Numizmatičar și Dinar) și în străinătate. A prezentat comunicări de numismatică orientală la instituții prestigioase din Sankt Petersburg, Tübingen, Istanbul ș.a. A fost membru al societăților de numismatică din Serbia (Iugoslavia), Bulgaria și Turcia și membru de onoare al Societății Numismatice Române (proclamat în 14 mai 2009, la al XXVI-lea Simpozion Național de Numismatică, la Băile Herculane – toate fotografiile de mai jos se referă la acest eveniment²). A murit în data de 11 mai 2021, la Belgrad, și a fost înmormântat în cimitirul Topčider.

Fig. 1. Grup de participanți la al XXVI-lea Simpozion Național de Numismatică, Băile Herculane, 14 mai 2009. În prim plan stânga, Dana Bălănescu, președinta Secției Reșița a Societății Numismatice Române, organizatoarea conferinței. Primul din dreapta, pe ultimul rând, Slobodan Srećković.

¹ Datorez datele biografice soției și fiului său, Saša Srećković.

² Imagini selectate din cele primite în mai 2009 de la colegii Aurel Vilcu și Viorel M. Butnariu.

L-am cunoscut pe Slobodan Srećković datorită numismatului american Kenneth M. Mackenzie. Aflând că am dificultăți cu întocmirea catalogului unui fragment dintr-un tezaur de aspri otomani din sec. XVI, care cuprindea variante pe care nu le găsisem în literatura accesibilă, acesta m-a informat că a apărut în 1987 la Belgrad o lucrare foarte bună a lui Slobodan Srećković privind asprii bătuți pe teritoriul Iugoslaviei (*Osmanlijski novac kovan na tlu Jugoslavije*). Mi-a transmis adresa autorului și m-a îndemnat să îi scriu pentru a-i cere un exemplar din lucrare, asigurându-mă că voi primi volumul, cunoscând caracterul generos al acestuia. Într-adevăr, am primit în scurt timp nu numai un exemplar pentru mine, ci mai multe, pentru a le transmite principalelor biblioteci de specialitate din România. Această lucrare mi-a influențat decisiv cariera, deoarece confirma constatările mele asupra fragmentului de tezaur, ceea ce m-a încurajat în continuarea studiului monedelor otomane. Pe baza acestor constatări, am putut publica imediat o recenzie³, care includea și puncte de vedere ușor diferite de cele ale numismatului sârb. Ulterior, publicațiile de monede otomane din România îi vor atrage atenția lui Slobodan Srećković, care va descoperi cu încântare că avem colecții publice bogate și că acestea sunt accesibile studiului. Astfel, a confirmat sistemul propus de mine pentru clasarea asprilor lui Bayezid al II-lea în lumina unui tezaur din colecțiile Muzeului Județean Brașov⁴ și va prelua și completa acest sistem în catalogul pe care îl va publica. A apreciat de asemenea emisiunile rare sau inedite de aspri din a doua jumătate a sec. XVI din tezaurul de la Radu Vodă, jud. Giurgiu⁵, prima descoperire publicată care cuprinde aspri bătuți sub Süleyman I în singurul atelier otoman din teritoriile românești, cel de la Mudava (Moldova Veche, jud. Caraș Severin). În legătură cu asprii bătuți în această monetărie, atât el, cât și Kenneth M. Mackenzie s-au alăturat efortului numismaților români în a-i data și a întocmi un tablou tipologic cât mai complet⁶.

Venit la București pentru documentare în 1996 a fost foarte bine primit, deși era colecționar și nu cercetător sau cadru universitar, nu numai la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, ci și la muzeele din București, spre deosebire de muzeele din alte țări. În semn de prețuire pentru români, mai târziu, va depune la cabinetul numismatic al institutului macheta volumului publicat în 1987 și o parte a arhivei personale – corespondența cu numismați din diferite țări și fotografiile despre participarea sa la diferite reuniuni și conferințe, declarând că e convins că „la București vor fi păstrate mai bine ca oriunde în altă parte”.

Începând din 1999, timp de un deceniu s-a concentrat asupra realizării și publicării unui amplu catalog (șase volume) al asprilor otomani (intitulat simplu *Akches*) Este o realizare excepțională prin cantitatea și calitatea informației, dar și prin maniera de prezentare, care îi are în vedere în primul rând pe colecționari, dar este foarte utilă și pentru cercetători, pentru descrierea și identificarea tipurilor (până atunci, în România și Republica Moldova, se folosea soluția facilă, dar riscantă, de a citi în primul rând anul din inscripții și de a confrunța moneda cu imaginea din cataloagele sărace în ilustrație aflate la dispoziție, nu lipsite de erori). Recolta tipologică bogată se explică prin constituirea de către autor, cu mari

³ În Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, 25, 1988, 2, p. 554-557. Reluată în Caietul Seminarului Special de Științe Auxiliare ale Istoriei, 2, Facultatea de Istorie, Universitatea din București, 1990, p. 131-136.

⁴ Luana Popa, E. Nicolae, *Un tezaur de aspri otomani de la începutul secolului al XVI-lea în colecțiile Muzeului Județean Brașov*, BSNR, 80-85 (1986-1991), 1992 (1993), p. 139-154.

⁵ E. Nicolae, E. Păunescu, *Un tezaur din secolul al XVI-lea descoperit la Radu Vodă, comuna Izvoarele, județul Giurgiu*, SCN, 10 (1993), 1996, p. 109-135.

⁶ M. Maxim, K.M. MacKenzie, E. Nicolae, *Mudava – le seul atelier monétaire ottoman en Roumanie*, în *Histoire économique et sociale de l'Empire ottoman et de la Turquie (1326-1960)*, Actes du sixième congrès international tenu à Aix-en-Provence du 1er au 4 juillet 1992, Collection Turcica, VIII, Paris, 1995, p. 227-233; Vesna Radić, E. Nicolae, S. Srećković, *Retke turske akče iz ostave načene u selu Šetonje*, Numizmatičar, 18/19, 1996, p. 123-131 + 6 pl.; S. Srećković, *A hoard of Ottoman akches probably found in Southern Serbia*, SCN, 10, 1996, p. 165-166.

eforturi și cheltuieli, a unei colecții impresionante, prin bunele relații cu colecționari din Turcia, Bulgaria, Grecia și alte țări, care i-au oferit informații, prin o atentă consultare a literaturii internaționale. A urmărit și folosit și materiale aparținând colecțiilor de la Chișinău, între care tezaurele din raionul Rezina și de la Topala⁷. Volumele II (Mehmed II-Selim I, 2000), III (Süleyman I, 2003) și IV (Selim II-Murad III, 2005) includ cele mai multe informații din colecțiile și publicațiile românești. Foarte corect și elegant, autorul menționează influența contribuțiilor mele asupra prezentării emisiunilor sultanilor Mehmed II, Bayezid II și Süleyman I. Subliniez însă că Slobodan Srećković nu se lăsa ușor influențat, el își nuanța ideile numai după ce reanaliza atent imensul material numismatic la care avea acces. Se întâmpla ca această reevaluare a materialului numismatic să îl determine să rămână ferm la propriile opinii, precum în cazul cronologiei celor trei grupe de emisiuni de aspri de la Selim I⁸.

Noua cronologie a emisiunilor lui Süleyman I (argumentată deja în volumul din 1987) a avut cel mai mare impact asupra cercetării arheologice și istorice. Mai înainte, tezaurele și depunerile arheologice datate cu monedele acestui sultan aveau în vedere anul din inscripții, de început al domniei (1520), fără a se ține seama că era imposibil ca toate să fi fost bătute atunci (mai ales că unele ateliere, precum cel de la Mudava, nici nu erau încă în granițele imperiului). Au rezultat deci datări prea timpurii pentru morminte, podoabe, orizonturi de tezaure, care au fost revizuite după acceptarea noii cronologii. Nu numai eu am fost stimulat de apariția cataloagelor lui Slobodan Srećković, acestea au fost folosite în valoroase lucrări semnate de colegi din România și Republica Moldova, dintre care menționez pe Ana Boldureanu, Lilia Dergaciova, Ana Niculiță, Raisa Tabuica, Cristiana Tătaru, Andrei Crivenko, Gabriel Custurea și Aurel Vîlcu.

Fig. 2. Moment din deschiderea Simpozionului Național de Numismatică, XXVI, Băile Herculane, 14 mai 2009 – alocuțiunea Anei Boldureanu, președinta Societății Numismatice din Republica Moldova. De la stânga la dreapta: Slobodan Srećković, Aurel Vîlcu, Adelaida Chiroșca, Ana Boldureanu, Nicoleta Demian, Steluța Marin.

⁷ Ana Boldureanu, Raisa Tabuică, E. Nicolae, *Un tezaur din epoca lui Mihai Viteazul descoperit în fostul raion Rezina*, în Simpozion Chișinău 2000, p. 161-167; Ana Boldureanu, Ana Niculiță, E. Nicolae, *Tezaurul de la Topala, com. Cenac, jud. Lăpușna (sec. XVI)*, în Simpozion Chișinău, 2002, p. 189-199.

⁸ În lucrări publicate în România și Republica Moldova, cele trei grupe sunt prezentate în ordine inversă. Domnia scurtă a sultanului face ca această deosebire să nu aibă mare importanță pentru datarea descoperirilor arheologice.

Fig. 3. Moment din deschiderea Simpozionului Național de Numismatică, XXVI, Băile Herculane, 14 mai 2009 – anunțul proclamării lui Slobodan Srečković ca membru de onoare al Societății Numismatice Române. În stânga: Slobodan Srečković; în dreapta: Eugen Nicolae.

Fig. 4. Moment din deschiderea Simpozionului Național de Numismatică, XXVI, Băile Herculane, 14 mai 2009 – înmânarea diplomei de membru de onoare al Societății Numismatice Române lui Slobodan Srečković.

Fig. 5. Moment din deschiderea Simpozionului Național de Numismatică, XXVI, Băile Herculane, 14 mai 2009 – prezentarea și înmânarea medaliei Centenarului Societății Numismatice Române lui Slobodan Srečković.

Fig. 6. Moment din deschiderea Simpozionului Național de Numismatică, XXVI, Băile Herculane, 14 mai 2009 – după primirea distincțiilor, Slobodan Srečković citind diploma de membru de onoare al Societății Numismatice Române.

Excepționala cunoaștere a materialului numismatic este dovedită de ilustrarea tuturor tipurilor și emisiunilor integrate în volume prin desene realizate chiar de el, o muncă imensă, pentru cea mai bună soluție, pentru evitarea transcrierii legendelor. Precizia și minuțiozitatea cu care a tratat materialul numismatic face contrast cu părțile introductive privind domnia fiecărui sultan, care sunt însoțite de foarte puține trimiteri bibliografice. El a evitat să piardă mult timp cu scrierea acestora, în dauna muncii de sistematizare a materialului, și să întârzie astfel realizarea și publicarea catalogului, care a durat și așa foarte mult timp. Este aici și o expresie a libertății totale a muncii sale de creație, pe care am înțeles-o după reacția pe care a avut-o într-un moment în care insistam excesiv să îl conving de justetea uneia dintre ideile mele. M-a rugat atunci să nu mai insist să îl conving, deoarece el nu este angajat la nicio instituție de cercetare și se ocupă de numismatică din plăcere, pe propria cheltuială (pentru colecție, publicații, călătorii), deci își poate permite să aibă idei care pot părea cercetătorilor insuficient argumentate. Și totuși, multe dintre ideile sale care păreau insuficient argumentate nu au fost respinse până astăzi, explicația fiind că se bazau pe foarte buna cunoaștere a materialului numismatic – cum ar fi zis celebrul numismat Octavian Iliescu, dacă era întrebat cum poate identifica așa de rapid emisiunile medievale românești: „Cin’ le paște, le cunoaște”.

Foarte importantă este lucrarea *Ottoman mints and coins*, prin care autorul își propune să ofere tuturor celor interesați corecta situare geografică a fiecărui atelier monetar otoman, toate formele de scriere a numelui, nominalele și anii de batere, cu bibliografia esențială. Totuși, deși volumul este apărut în 2002, în 2010, în lucrarea monumentală privind monedele otomane a lui Atom Damali, care a beneficiat de colaborarea cu Slobodan Srećković, aflăm situarea greșită a atelierului Mudava în (Republica) Moldova⁹. În articole și în conferințe a prezentat de regulă aspecte legate de tipologia și cronologia asprilor otomani. Cele câteva excepții (descoperiri monetare) sunt legate de colaborarea cu revistele și numismații din România și Republica Moldova. I se datorează publicarea în 2013, în colaborare cu Andrei Crivenko, a unuia dintre cele mai mari tezaure de aspri otomani din sec. XVI (4350 aspri dintr-un total de 4736 monede) din spațiul Moldovei medievale, cel descoperit la Bugeac, raionul Comrat, Rep. Moldova. Este vorba de o publicare preliminară, dar sperăm că Andrei Crivenko, cel care a obținut informația și fotografiile de la posesor, va reuși cândva o publicare detaliată.

Slobodan Srećković își arăta prietenia într-o manieră care te copleșea. Cel mai emoționant moment din propria experiență a fost primul meu stagiul de documentare la Istanbul, când mi-a făcut surpriza să vină în fosta capitală a Imperiului Otoman pe propria cheltuială, ca să îmi arate anumite locuri din oraș și să îmi prezinte colecționarii turci cu care era în strânse relații. Datorită lui am cunoscut câțiva mari colecționari, precum fermecătorii Celil Ender și Necdet Kabaklarlı (cel mai bun cunoscător al emisiunilor de cupru otomane), care mi-au trimis sistematic propriile publicații, ca și pe cele ale Societății Turce de Numismatică. Toți cei care i-au consultat lucrările deplâng pierderea unui mare numismat, dar pentru cei privilegiați în relația cu el, printre care am fost onorat să mă aflu, se adaugă durerea pierderii unei prietenii rarissime.

Requiescat in pace!

Eugen Nicolae

⁹ A. Damali, *Osmanli sikkeleri tarihi / History of Ottoman coins*, I, Istanbul, 2010, p. 27 (harta) și 31.

PUBLICAȚII

CĂRȚI

- Osmanlijski novac kovan na tlu Jugoslavije*, Belgrad, 1987
Akches, I, Osman Gazi – Murad II, 699-848 AH, Belgrad, 1999
Akches, II, Mehmed II Fatih – Selim I Yavuz, 848-926 AH, Belgrad, 2000
Ottoman mints and coins, Belgrad, 2002
Akches, III, Süleyman I Kanunî, 926-974 AH, Belgrad, 2003
Akches, IV, Selim II Sari – Murad III Yavuz, 974-1003 AH, Belgrad, 2005
Akches, V, Mehmed III – Mustafa I, 1003-1032 AH, Belgrad, 2007
Akches, VI, Murad IV – Ahmed III, 1032-1143 AH, Belgrad, 2009

STUDII, NOTE ȘI COMUNICĂRI

- The coins struck at Beograd*, în *Festschrift presented to Ibrahim Artuk on the occasion of the 20th Anniversary of the Turkish Numismatic Society, Türk Nümismatik Derneğinin 20. kuruluş yılında Ibrahim Artuk'a armağan*, Istanbul, 1988, p. 213-221.
A szigetvári során vert akcsék, *Éremtani lapok*, decembrie 1990, p. 1-10
Rare coin from Bursa, *Moneta*, 5, Istanbul, 1995.
Minting of coins in 885 and 886 AH, *TNDBulten*, 33-34, 1996, p. 49-59.
A hoard of Ottoman akches probably found in Southern Serbia, *SCN*, 10, 1996, p. 165-166.
Retke turske akče iz ostave naćene u selu Šetonje, *Numizmatičar*, 18/19, 1996, p. 123-131 + 6 pl. (în colaborare cu Vesna Radić și E. Nicolae).
Akches minted in Amasya on the occasion of arrival of the crowned prince Mustafa, *Moneta*, 8, Istanbul, 1999.
The activity of the Skopje mint during the Ottoman rule, *Macedonian Numismatic Journal*, 3, 1999, p. 149-150 (în colaborare cu Danjela Popovska).
Ordu – an emergency army mint coinage, în *Türk Nümismatik Derneği, II. Uluslararası Nümismatik Sempozyomu / The notes of IInd International Numismatic Symposium, Istanbul, 31.V.2008*, p. 68-75 (în colaborare cu V.A. Damianov).
Last akches hand struck in the mint Kostantiniye, *TNDBülten*, 41, 2009, p. 67-70.
A 16th century A.D. Süleyman I hoard with several very rare akches, *SCN*, s.n., 3 (15), 2012 (2013), p. 119-122.
Bujak hoard: the results of preliminary research, în 1-ja Meždunarodnaja Naučnaja Konferencija « RASMIR: Vostočnaja numizmatika – 2011 », *Sbornik naučnyh trudov / 1st International Scientific Conference « RASMIR: Oriental numismatics »*, Conference Proceedings, 29-31 July 2011, Odessa, Ukraine, Kiev, 2013, p. 156-161 (în colaborare cu A. Crivenko)

Abrevieri

AAASH	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapesta
ActaMN	Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
AII(A)Iași	Anuarul Institutului de Istorie (și Arheologie) „A.D. Xenopol”, Iași
Amm. Marcell.	Ammianus Marcellinus, <i>Rerum gestarum libri qui supersunt</i> .
ArhMold	Arheologia Moldovei, Iași-București
BAR, I.S.	<i>British Archaeological Reports, International Series</i> , Oxford
BAR, S.S.	<i>British Archaeological Reports, Supplementary Series</i> , Oxford
BSNR	Buletinul Societății Numismatice Române, București
CN	Cercetări Numismatice, București
CNA	Cronica Numismatică și Arheologică, București
CNH	L. Réthy, <i>Corpus nummorum Hungariae</i> , I-II, Budapesta, 1899-1907
Crawford	M.H. Crawford, <i>Roman Republican Coinage</i> , Cambridge, 1974
CreștCol	Creșterea Colecțiilor, Biblioteca Academiei Române, București
Dacia	Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, București, I-XII (1924-1947)
Dacia, N.S.	Dacia, Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, Nouvelle Série, București (1957-)
DOP	Dumbarton Oaks Papers, Washington
DRH	<i>Documenta Romaniae Historica</i> , București
Huszár	Lajos Huszár, <i>Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute</i> , Budapesta, 1979
IAB	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
JNG	Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte, München
LRBC	<i>Late Roman Bronze Coinage A.D. 324-498</i> , Londra, 1965: I – P.V. Hill, J.P.C. Kent, <i>The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324-346</i> ; II – R.A.G. Carson, J.P.C. Kent, <i>Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire A.D. 346-498</i>
Martin	F. Martin, <i>Kolonialprägungen aus Moesia Superior und Dacia</i> , Bonn, 1992
MCA	Materiale și Cercetări Arheologice, București
MINAC	Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
NC	Numismatic Chronicle, Londra
NK	Numizmatikai Közlöny, Budapesta
Pick	B. Pick, <i>Din antiken Münzen von Dacien und Moesien</i> , I, 1, Berlin, 1898
Pick-Regling	B. Pick, K. Regling, <i>Din antiken Münzen von Dacien und Moesien</i> , I, 2, Berlin, 1910
Pohl	Artúr Pohl, <i>Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Münzen des Mittelalters, 1300-1540</i> , Graz-Budapesta, 1982
Preda	C. Preda, <i>Monedele geto-dacilor</i> , București, 1973
Recueil	W.H. Waddington, E. Babelon, Th. Reinach, <i>Recueil général des monnaies grecques d'Asie Mineure</i> , I-IV, Paris, 1904-1912
RIC, I	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , I, <i>Augustus to Vitellius</i> , Londra, 1923
RIC, I ²	C.H.V. Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , I, ediție revăzută, Londra, 1984

RIC, II	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , II, <i>Vespasian to Hadrian</i> , Londra, 1926
RIC, III	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , III, <i>Antoninus Pius to Commodus</i> , Londra, 1930
RIC, IV, 1	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , IV, 1, <i>Pertinax to Geta</i> , Londra, 1968
RIC, V, 2	P.H. Webb, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , V, 2, Londra, 1933 (reimprimat 1968)
RIC, VI	C.H.V. Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VI, <i>From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)</i> , Londra, 1967
RIC, VII	P.M. Bruun, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VII, <i>Constantine and Licinius A.D. 313-337</i> , Londra, 1966
RIC, VIII	J.P.C. Kent, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VIII, <i>The Family of Constantine I A.D. 337-364</i> , Londra, 1981
RIC, IX	J.W.E. Pearce, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , IX, <i>Valentinian I-Theodosius I</i> , Londra, 1933 (reimprimat 1968)
RIC, X	J.P.C. Kent, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , X, <i>The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395-491</i> , Londra, 1994
RPC	Roman Provincial Coinage
SCIV(A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCN	Studii și Cercetări de Numismatică, București
Simpozion Chișinău 2000	<i>Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a patru secole de la prima Unire a românilor sub Mihai Voievod Viteazul, Chișinău, 28-30 mai 2000, Comunicări, studii și note</i> , București, 2001
Simpozion Chișinău 2001	<i>Simpozion de Numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001), Chișinău, 13-15 mai 2001, Comunicări, studii și note</i> , București, 2002
Simpozion Chișinău 2002	<i>Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la Proclamarea Independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002, Comunicări, studii și note</i> , București, 2003
Simpozion Chișinău 2003	<i>Simpozion de Numismatică dedicat Centenarului Societății Numismatice Române (1902-2003), Chișinău, 26-28 noiembrie 2003, Comunicări, studii și note</i> , București, 2005
Simpozion Chișinău 2004	<i>Simpozion de Numismatică, organizat cu ocazia comemorării sfântului Ștefan cel Mare, domn al Moldovei (1504-2004), Chișinău, 29 septembrie-2 octombrie 2004, Comunicări, studii și note</i> , București, 2007
SMMIM	Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, București
TNDBülten	Türk Nüsmistik Derneği, Bülten, İstanbul
Varbanov	I. Varbanov, <i>Greek imperial coins</i> , I, <i>Dacia, Moesia Superior, Moesia Inferior</i> , Burgas, 2005
Weiser	W. Weiser, <i>Katalog der Bithynischen Münzen der Sammlung des Instituts für Altertumskunde der Universität zu Köln</i> , I, 1983